

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

11-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/11 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI*Rahmankulova Adolat Xushbakovna*

ПРОБЛЕМЫ РЕАБИЛИТАЦИИ НАСИЛЬСТВЕННО ПЕРЕСЕЛЕННЫХ НАРОДОВ

В УЗБЕКИСТАН В 1930 – 1940-е ГОДЫ..... 11-19

Назирхожаев Мухаммадалихожа Касимхожаевич

ФОРМИРОВАНИЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ ЛАГЕРЕЙ ДЛЯ СОДЕРЖАНИЯ ЯПОНСКИХ

ВОЕННОПЛЕННЫХ В СОВЕТСКОМ СОЮЗЕ..... 20-29

Kaypova Malika Dautbay qizi

MUSTAQILLIQ YILLARIDA TURIZM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR..... 30-33

Sobirova Dilfuza, Mirzaaxmedov Xabibullo, Odiljonov Xayitali

QO'QON XONLIGINING DIPLOMATIK ALOQALARI 34-39

Raupova Mushtariybegim Ilxomjon qizi

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGINING MA'MURIY-HUDUDIIY BOSHQARUVI

TARIXSHUNOSLIGI 40-47

Сапарбаев Бунёд Хуррамбек оглы

ДИПЛОМАТИЯ И ТОРГОВЛЯ НА ПЕРИФЕРИИ ИМПЕРИЙ: ВЗАИМООТНОШЕНИЯ

ХИВИНСКОГО ХАНСТВА И РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ

МУХАММАД РАХИМХАНА I (1806–1825) 48-54

Рузибоев Самандарбек, Ахмадбекова Ўғилой

НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОИЗВЕДЕНИЯ АБУ РАЙХОНА БЕРУНИ

«АЛ-АСАР АЛЬ-БАКИЯ»: МЕТОДОЛОГИЯ, ИСТОЧНИКИ И КУЛЬТУРНО-

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЕ ВОЗЗРЕНИЯ 55-64

Tilovov Mirqosim Amanturdiyevich

OLTINSOY TUMANI ARXEOLOGIK XARITASI 65-70

Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li

O'ZBEKISTONDA NEFT VA GAZ SANOATI TARIXI (1900-1950 YILLAR) 71-76

Abdurasulov Akmaljon

TURKISTONDA MATBAACHILIKNING VUJUDGA KELISHIDAGI HAMKORLIK

ALOQALARI TARIXI..... 77-86

Abatov Aydos

QORAQALPOG'ISTONDA SANOATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH

BOSQICHLARI (XX ASR II YARMI) 87-90

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI*Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna*

THE EFFECTS OF GREEN ECONOMY IMPLEMENTATION ON ECONOMIC GROWTH

IN DEVELOPING COUNTRIES..... 91-99

Jumabayev Adilbek Bazarbayevich

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF REGIONAL ECONOMIC POTENTIAL 100-107

<i>Jaxbarov Jamshidbek Tilavoldi o'g'li</i> BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY NAZORATNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH	108-114
<i>Fayzieva Dilyora Shamsitdin kizi,</i> INSTITUTIONAL PRISM OF DIGITAL DIVIDENDS: THE IMPACT OF HUMAN CAPITAL AND "ANALOG COMPLEMENTS" ON THE DYNAMICS OF SOCIO-ECONOMIC INEQUALITY.....	115-123
<i>Турдыев Гайрат Ялгашевич</i> РАЗВИТИЕ АВТОКОЛОНИ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ТРАНСПОРТНЫХ РЕФОРМ: ИСТОРИЧЕСКИЙ И СОВРЕМЕННЫЙ ЭТАПЫ.....	124-129
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHAR AHOLISINING IJTIMOIIY MUAMMOLARINING IJTIMOIIY FALSAFIY TAHLILI ..	130-134
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> INSONIYAT TARIXI VA DINIY BAG'RIKENGLIK	135-139
<i>Karimov Raxmat Raxmanovich</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖЦИВИЛИЗАЦИОННОЙ ФИЛОСОФИИ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ	140-146
<i>Ergashev Urolbek Berkinovich</i> NAZARIY FALSAFANI TASNIFLASHDA AHMAD TOSHKO'PRIZODA YONDASHUVI.....	147-151
<i>Raximdjanova Dilnavoz Sunnat qizi</i> IBN RUSHDNING TAFAKKUR ERKINLIGI HAQIDAGI QARASHLARI.....	152-155
<i>Abdunazarov Lutfillo Mamanovich</i> YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA URBANIZATSIYA JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI	156-160
<i>Tangirov Nizom Abduraxmonovich</i> NOOSFERA VA BARQAROR RIVOJLANISH PARADIGMASINING FALSAFIY-METODOLOGIK ASOSLARI	161-166
<i>Yusupova Nargiza Ro'stamovna</i> O'ZBEK ETNOMUSIQASIGA OID TARIXIY MANBA VA MUTAFAKKIRLAR ETNOMUSIQA BORASIDAGI QARASHLARINING FALSAFIY TAHLILI.....	167-172
<i>Xudoykulov Azamat Beshumovich</i> MA'NAVIY BARKAMOL YOSHLAR DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA G'OYAVIY TARBIYANING O'RNI	173-177
<i>Xamdamov Behzod</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR DUNYOQARASHIDA VATANPARVARLIK G'OYALARINING FALSAFIY-TARIXIY ASOSLARI	178-185
<i>Bekchanov Sanjar Ibragimovich</i> "MODERNIZATSIYA" TUSHUNCHASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MOHIYATI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA MILLIY KONSEPSIYALAR.....	186-190
<i>Adizov Azim Tolibovich</i> IJTIMOIIY KONFRONTATSIYANING TUZILISHI VA DINAMIKASI.....	191-196

<i>Eshmurodov Nabillo</i> GLOBALLASHUV JARAYONIDA SHAXS MA'NAVİYATINING TRANSFORMATSIYASI VA BEGONALASHUV MUAMMOSI	197-201
<i>Yokubov Suxrob Firdavsovi</i> TASAVVUF TA'LIMOTINING G'OYAVIY MANBALARI	202-206
<i>Najimidinova Dilnoza Gulomjonovna</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEK MILLIY OILASINING IJTIMOIY-FALSAFIY MASALALARI	207-210
<i>Otokulov Abror Sobirkulovich</i> JAMIYATDA MA'NAVIY-AXLOQIYLIKNI YUKSALTIRISHDA SHAXS MAS'ULIYATINI OSHIRISH OMILI	211-217

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Maxamadaliyeva Zuxra Baxrom qizi, Adilova Nasiba Raximboy qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA MADANIY METAFORALARNING MOHIYATI	218-222
<i>Xusainova Zilola Yuldashevna, Yangibayeva Surayyo Gulumboyevna</i> DIAXRON KORPUS ALGORITMLARI	223-228
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> POLITICAL EXILE AND PERSONAL IDENTITY IN LORD BYRON'S LIFE AND WORK	229-233
<i>Karimova Ozodaxon Avazxon qizi</i> A LINGUO-PRAGMATIC STUDY OF INFORMAL SPEECH IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES: COMPARATIVE ANALYSIS OF COMMUNICATIVE STRATEGIES, SOCIOCULTURAL CONTEXTS, AND PRAGMATIC FUNCTIONS	234-240
<i>Айтмуратова Турсынай Маратовна</i> КОНЦЕПТ «ТРУД» В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	241-244
<i>Fayzullayeva Zebuniso Abdukarimovna</i> KONYUNKTIVNING SEMANTIK-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI	245-248
<i>Sodikova Vasilakhon, Gavharoy Isroiljon qizi</i> THE ISSUES OF INFORMATION SECURITY AND RELIABILITY IN MODERN JOURNALISM	249-258
<i>Холикова Замира</i> СРАВНИТЕЛЬНО-СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ-ЗООНИМОМ «СОБАКА» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ	259-272

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Турсунова Маликахон Улугбековна</i> СООТНОШЕНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ РАНГОВ С КВАЛИФИКАЦИОННЫМИ КЛАССАМИ ДОЛЖНОСТЕЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЗНАЧЕНИЯ КЛАССОВ И РАНГОВ В ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	273-286
<i>Karaketova Dilnoza Yuldashevna</i> JINOYAT SUBYEKTINI TAVSIFLOVCHI BELGI SIFATIDA RETSIDIV	287-294
<i>Мируктамова Феруза Лутфуллаевна</i> ПРАКТИКА ЗАРУБЕЖНЫХ ГОСУДАРСТВ ПО ЗАЩИТЕ ПРАВ И БЕЗОПАСНОСТИ ДЕТЕЙ ОТ ИНФОРМАЦИОННЫХ УГРОЗ	295-300

<i>Xodjiev Yunus Muxitdinovich</i> MULK HUQUQIDAN VOZ KECHISHNING AYRIM MASALALARI.....	301-309
<i>Akayeva Marapat Abduxalikovna</i> FUQAROLIK HUQUQIDA ASSOSSIZ BOYLIK ORTTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA ...	310-317
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ENERGETIKA SEKTORIDA ATROF-MUHITGA TA'SIRNI BAHOLASH TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING HUQUQIY SHART-SHAROITLARI.....	318-326
<i>Jiyenbayev Baxadir Ospanovich</i> EKOLOGIK AUDITNI HUQUQIY TA'MINLASHGA DOIR HUQUQIY NORMALARNING ILMIY VA NAZARIY MOHIYATI	327-332
<i>Шомуратова Пальмира Комил қизи</i> РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПА СОСТЯЗАТЕЛЬНОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ: ПРЕДЕЛЫ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСИЛЕНИЯ	333-339
<i>Калдарбеков Асылжан Оспанович</i> РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ И ПРАВОВАЯ ОХРАНА ЗЕМЕЛЬ ЛЕСНОГО ФОНДА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ОПЫТ КАЗАХСТАНА И УЗБЕКИСТАНА	340-351
<i>Istamova-Fayzullaeva Dilafruz Oybek qizi</i> SOMATIK HUQUQLARNING NAZARIY TALQINI: GERMANIYA VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI ASOSIDA QIYOSIY HUQUQIY TAHLIL	352-359
<i>Urakov Djaxongir Rajabovich</i> PROKURATURA ORGANLARINING YOSHLAR O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTİKASINI AMALGA OSHIRISH BORASIDA HAMKORLIK FAOLIYATI	360-365
<i>Байтурова Ауда Набиевна</i> СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	366-373
<i>Xushvaqtov O'tkir Temirovich</i> VOYAGA YETMAGANLAR JINOYATCHILIGI TUSHUNCHASI NAZARIY VA QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	374-382
<i>Mustafaqulov Dilshod Salomovich</i> NORMA IJODKORLIGI JARAYONIDA QONUNIYLIK PRINSIPI	383-389
<i>Nomazov Ixtiyor Ismailovich</i> ISBOT QILISH ELEMENTI SIFATIDA KO'RSATUVLARNI OLDINDAN MUSTAHKAMLAB QO'YISH	390-394
<i>Xoliqnazarov Farhod Bozor o'g'li</i> INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI JINOIY-HUQUQIY HIMOYA QILISH MASALALARI ...	395-399
<i>Normuratov Aktam Tulaboy o'g'li</i> OLIY TA'LIM TIZIMIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI JALB QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	400-403
<i>Шомахсудов Шоакрам Шомуратович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ОСОБЕННОСТИ ПОЛУЧЕНИЯ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	404-411
<i>Rasulov Baxtiyor Shavkatovich</i> O'ZBEKISTONDA ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK NAZORATNI KUCHALTIRISH MASALALARI.....	412-418

<i>Javlijeva Gullola Abdurahim qizi</i> IJARA MEHNATI — NOTIPIK MEHNAT MUNOSABATLARINING SHAKLI SIFATIDA.....	419-425
<i>Babaeva Irodakhon Erkinjon qizi</i> ISSUES OF IMPLEMENTING INTERNATIONAL LEGAL NORMS IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE INTO THE NATIONAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	426-434
<i>Ядгаров Шахрух</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА КАК СУБЪЕКТА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА.....	435-439
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING FIZIKA FANIDAN NOSTANDART TOPSHIRIQLARNI BAJARISH ORQALI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH.....	440-446
<i>Ismaylov Azerbay Saparniyazovich</i> SUN'IY INTELLEKTNING TA'LIMDAGI O'RNI.....	447-451
<i>Xolmirzayeva Gulbahor Baxodirovna</i> MAKTABGACHA TA'LIMDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARNI MILLIY MODEL BILAN UYG'UNLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	452-457
<i>Raximova Lolaxon Abduraximovna</i> TALABALARNING KLINIK QAROR QABUL QILISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA BIOFIZIK DIAGNOSTIKA TEXNOLOGIYALARINI INTEGRATIV O'QITISH METODIKASI.....	458-462
<i>Toshmamatova Munisa Toshmamatovna</i> UMUMTA'LIM FANLARIDAN DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING MAVJUD HOLATI TAHLILI.....	463-466
<i>Raximdjanova Malikaxon Gapurdjanovna, Baybabayeva Shoiraxon Ismatovna</i> INTERCULTURAL COMPETENCE AND REFLECTIVE LEARNING IN GLOBALIZED HIGHER EDUCATION: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	467-473

09.00.00 – FALSAFA FANLARI - PHILOSOPHICAL SCIENCES

Received: 1 December 2025
Accepted: 15 December 2025
Published: 30 December 2025

Article / Original Paper

SOCIAL PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF SOCIAL PROBLEMS OF THE URBAN POPULATION

Kholmiraev Nodirjon Nizomjonovich

Kokand University

Ph.D. (DSc), vice-professor

Abstract. This article analyzes the spiritual problems that arise among the urban population, their social and philosophical roots. The author reveals the impact of urbanization, individualism and globalization on the human psyche and the system of values in society. It is noted that urban life leads to a decrease in social ties between people, a weakening of self-interest, mutual respect and family values. The article discusses the need for family stability, preservation of national values and strengthening the spiritual environment in Uzbek society on a scientific basis. The author makes suggestions on the need to rely on religion, national traditions and human values to restore spiritual balance in urban life.

Keywords: urban culture, spirituality, individualism, globalization, urbanization, values, family, society, human freedom, spiritual environment, national tradition.

SHAHAR AHOLISINING IJTIMOY MUAMMOLARINING IJTIMOY FALSAFIY TAHLILI

Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich

Qo'qon universiteti

F.f.d. (DSc), v.b. professor

E-mail: nodirjon89.86@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada shahar aholisi orasida yuzaga kelayotgan ma'naviy muammolar, ularning ijtimoiy va falsafiy ildizlari tahlil qilinadi. Muallif urbanizatsiya, individualizm va globallashuv jarayonlarining inson ruhiyati hamda jamiyatdagi qadriyatlar tizimiga ko'rsatgan ta'sirini ochib beradi. Shahar hayoti insonlar o'rtasidagi ijtimoiy aloqalarning qisqarishi, manfaatparastlik, o'zaro hurmat va oilaviy qadriyatlarning zaiflashishiga sabab bo'layotgani qayd etiladi. Maqolada O'zbekiston jamiyatidagi oilaviy barqarorlik, milliy qadriyatlarni asrash hamda ma'naviy muhitni mustahkamlash zarurati ilmiy asosda yoritilgan. Muallif shahar hayotida ma'naviy muvozanatni tiklash uchun din, milliy an'ana va insoniy qadriyatlarga tayanish lozimligi haqida takliflar beradi.

Kalit so'zlar: shahar madaniyati, ma'naviyat, individualizm, globallashuv, urbanizatsiya, qadriyatlar, oila, jamiyat, inson erkinligi, ma'naviy muhit, milliy an'ana.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI11Y2025N17>

Kirish. Davlatlar paydo bo'lib ular rivojlanish bosqichiga chiqqan bir mahalda aholi o'rtasida turli munosabatlar tizimlari paydo bo'ldi. Bu har doim keskin muhitni keltirib chiqardi, unda eng zaiflar bostirildi va kuchlilar o'zini o'zi saqlab qolish uchun qizg'in kurashga chaqirildi. XVIII asr insonni siyosiy, agrar, sinfiy va diniy xarakterdagi zanjirlar bilan zo'rlik bilan bog'lab qo'ydi, inson erkinligi ma'nosini yo'qotdi. Shaxsga g'ayritabiiy shart-sharoitlarni

yuklaydigan cheklovlar va uzoq vaqtdan beri adolatsizlikka aylangan tengsizlik shakllari yuzaga keldi. Bunday vaziyatda erkinlik va tenglikka da'vat, ijtimoiy-ma'naviy munosabatlar sohasidagi shaxs faoliyatining to'liq erkinligiga ishonch ifodasi shakllandi.

Metodlar. Maqola sotsiologik-falsafiy yo'nalishda bo'lgani uchun tahlil (analiz) metodi shahar muhitidagi ma'naviy-ijtimoiy muammolar bo'laklarga ajratib tahlil qilingan. Sotsiologik tahlil aholi soni, oilalar haqidagi statistik ma'lumotlardan foydalangan. Falsafiy-metodologik yondashuv individualizm, globallashuv, ma'naviyat, qadriyatlar haqida falsafiy nazariyaga tayanilgan. Qiyosiy metod O'zbekiston va G'arb jamiyati, shahar va qishloq hayoti taqqoslangan. Induktiv metod alohida ijtimoiy holatlardan kelib chiqib umumiy muammolar bo'yicha xulosalar berilgan. Deduktiv metod umumiy falsafiy tamoyillar asosida shahar hayotining oqibatlarini tushuntirilgan.

Natijalar. Odamlar umume'tirof etgan qoidalarga bo'ysunish ular uchun foyda keltirmasligini bunday faoliyat ularni harakatdan to'xtatishini anglab yetdilar. Ular o'z-o'zini himoya qilish tuyg'usidan kelib chiqib, o'zlarini umumbashariy qonun qoidalaridan chekladilar hamda erkin faoliyat yoki individuallikka chorladilar. Aslini olganda individualizm muammosi tarixan ham mavjud bo'lib, aynan shu davrga kelib rivojlana boshladi.

Individualizmning mohiyatini asoslashga qaratilgan qarashlar shaxsni jamoaga qarshi qo'yish, shaxsiy manfaatlarni jamiyat manfaatlaridan ustun ko'rish bilan bog'liq xolda qadimgi zamonlardan boshlab shakllangan. Ayrim faylasuflar antik davrlardayoq shaxsiy va jamiyat manfaatlarini o'rtasida keskin ziddiyat vujudga kelishi mumkinligiga e'tibor qaratgan. Bu ziddiyat turli falsafiy oqim va maktablar vakillari tomonidan o'ziga xos tarzda talqin etilgan. Masalan, Aflotun va uning maktabiga mansub faylasuflar shaxs manfaatlarini jamiyat manfaatlariga to'liq bo'ysundirilishi zarurligini asoslashga intilgan. Kiniklar esa, aksincha, ijtimoiy hayot qadriyatlarini butunlay inkor etib, shaxs erkinligi va manfaatlarini ustuvorligini yoqlab kelgan. [3, 110]

Individualizm, umuman olganda, inson erkinligi uning ma'naviy hayotida farovonlik tuyg'usi bilan aks ettirishga urinishlar bugungi g'arb insonining asosiy g'oyasiga aylanib bormoqda. Hozirgi vaqtda katta shahar hududining kengayishi va shaxsiy erkinlikka bo'lgan ehtiyojning ortishi o'rtasidagi o'zaro ta'sirning jahon-tarixiy jarayoni natijasi sifatida qabul qilsak shaharlarni shaxsiy va ijtimoiy erkinlikning yoki individualizmning markazi deb hisoblash mumkin degan xulosaga kelsak bo'ladi.

Katta shaharning bevosita vizual belgilarida, nafaqat hududning kengligi shuningdek uning aholisining ko'pligi, bunga katta shaharlar doimo kosmopolitizmning diqqat markazida bo'lganligi ham katta yordam berdi. Natijada dunyoning va mamlakatimizning shaharlarida ayrim ijtimoiy muammolar yuzaga keldi. Bugun respublikamiz aholisining 98 foizi oilalarda istiqomat qiladi va oilalar soni 7 million 560 mingdan ortiqni tashkil etmoqda. Dunyo bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar natijasiga ko'ra, O'zbekiston oila ajralishlari soni kamligi bo'yicha yetakchi davlatlardan biridir. Vaholanki, shunday davlatlar borki, ularda har ikki oiladan biri ajralish bilan barbod bo'lmoqda. Albatta, buning sabablari bisyor. Globallashuv davrida olamshumul yutuqlar bilan birga insoniyatning boy berayotgan fazilati - oilaparvarlik o'rnini individuallashuv, hoy-u havaslarga berilish, ota-onalik, farzandlik burch va mas'uliyatlaridan qochish kabi illatlar egallab olayotgani, moddiyat ortidan quvish qator ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Ularni bartaraf etish, mustahkam, sog'lom oilalar sonini ko'paytirish qator davlatlar uchun eng dolzarb yumushga aylangani boisi ham shunda. [2, 3]

Ta'kidlash joiz katta shahardagi iqtisodiy, shaxsiy va ma'naviy munosabatlar inson dunyoqarashining o'sishi, uning ma'naviy hududining o'sishiga misol bo'la oladi. Ammo yuqoridagi fikrlardan ma'lumki bularning barchasi ma'lum chegaralardan tashqariga chiqib ketgan. Insonning rivojlanishida erishgan har bir kengayish keyingi, bir xil emas, balki sezilarli darajada kengayish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Natijada ayrim munosabatlar tizimiga darz ketgan. Ayrim shaharlarning ahamiyati undagi shaxslarning yashashi bilan bog'liq edi va ular bilan birga yo'qoladi. Boshqa tomondan, katta shaharda, hatto eng muhim individual shaxslar ham to'liq mustaqilligi bilan tavsiflanadi. Masalan mashhur kishilarning yashashi shaharga nisbatan qiziqishni kuchaytiradi. Katta shaharning eng muhim qadriyati uning hududiy chegaralaridan tashqari funksional ahamiyati bilan bog'liq bo'lib, uning ta'siri qaytariladi hamda katta shahar hayotini muhim va mas'uliyatli qiladi. Bunday shaharlarda aniq chegaralar va unga xos qadriyat va an'analar shakllanadi.

Ayrim shaharlar vaqt va makonda o'zini namoyon qiladi, shuning uchun ular o'zining bevosita chegaralaridan tashqaridagi ta'sirining kattaligini ko'ramiz. Bu kabi shaharlarga Toshkent, Samarqand, Buxoro, Xiva, Qo'qonni misol keltirish mumkin.

Shaharlar, eng avvalo, mehnat taqsimotining eng katta rivojlanish markazlaridir. O'z hajmining o'sishiga mos ravishda, shahar mehnat taqsimoti uchun tobora ko'proq shart-sharoitlarni yaratmoqda. U o'zining kattaligi tufayli ulkan odamlarni sig'dira oladigan doira yaratadi. Eng xilma-xil mehnat massasi, bir vaqtning o'zida odamlarning to'planishi va ularning xaridor uchun kurashi shaxsni mehnatga ixtisoslashishga majbur qiladi, bunda boshqasi tomonidan majburan chiqarib yuborilishi qiyinroq bo'lishi mumkin. Bu yerda hal qiluvchi narsa shundaki, shahar hayoti tabiat bilan yashash uchun kurashni inson uchun kurashga aylantirganligi, kurashayotgan ustunlik tabiatdan emas, balki insondan kelayotganligidir. Chunki bu yerda gap yuqorida aytib o'tilgan ixtisoslikda emas, balki chuqurroq narsada. Sotuvchi har doim mijozlarda yangi va maxsus ehtiyojlarni yaratishga intilishi kerak. Hali tugab bo'lmaydigan daromad manbasini, osonlik bilan almashtirib bo'lmaydigan mehnatni topish uchun ishni ixtisoslashtirish zarurati aholi ehtiyojlarining farqlanishiga, takomillashishiga, ko'proq boyligiga ta'sir qiladi, bu esa, o'z navbatida, uning muhitida paydo bo'lishiga olib kelishi kerak.

Bu jarayon ma'naviy, tor ma'noda ma'naviy fazilatlarining individuallashuviga olib keladi va bu yo'nalishda o'z hajmi va hayot tarziga ko'ra shahar ham ta'sir ko'rsatadi. Bu yerda bir qator omillarni aytib o'tish mumkin. Birinchidan, katta shaharlardagi hayotning ulkan ko'lamini hisobga olmasdan ma'naviy qadriyatlarni mensimaslikka urinish bo'lsa ikkinchidan insonlar o'rtasidagi munosabatlarda manfaatlar tizimining yuqori o'ringa qo'yilishidir. Bu bizning og'riqli tomonlarimiz hisoblanib uni bartaraf etmasdan ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot ga erishib bo'lmaydi. Zero prezidentimiz ta'kidlab aytganlaridek — “Biz barchamiz - fuqarolar ham, jamiyat ham, davlat ham Vatanimiz ravnaqi uchun, mamlakatimizda tinchlik barqarorlikni mustahkamlash uchun, tarixiy, ma'naviy va madaniy merosimizni saqlash, boyitish va kelgusi avlodlarga bezavol yetkazish uchun birdek mas'ulmiz”. [1, 37]

Ammo hozirgi kunda odamlar o'zlaridan boshqalardan farq taassurotlarini uyg'otib, qandaydir tarzda ijtimoiy doiraning e'tiborini o'z tomoniga tortishga urinmoqdalar. Oxir-oqibat, bu ataylab ekssentrikliklarga, katta shaharga xos bo'lgan isrofgarchiliklarga, o'z-o'zini izolyatsiyaga, injiqliklarga, da'vogarlikka olib kelmoqda. Bularning ma'nosi endi u yoki bu xatti-harakatlarning mazmunida emas, balki faqat uning shaklida yoki ko'rinishidadir. Biroq,

ko'pchilik uchun bu boshqalarning e'tibori tufayli o'zingizni qadrlashni boshlash va ma'lum bir joyni egallab turganingizni anglashning yagona yo'li xolos. Shahar aholisining bunday xatti-harakati individuallashishi jarayoni hisoblanib ular turli marosimlar ko'rinishida ham aks etmoqda.

Shu ma'noda, bitta sezilmaydigan, ammo uning natijalarining yig'indisida sezilarli darajada namoyon bo'ladigan omil mavjud. Bu kichik shaharlar bilan solishtirganda odamlarning bir-biri bilan uchrashuvlarning qisqaligi va kamligi. Bu holat o'zini yanada keskinroq ko'rsatishga harakat qiladi, shaxs to'g'risida aniq tasavvur allaqachon tez-tez va uzoq uchrashuvlar orqali berilganidan ko'ra to'liqroq, ehtimol ko'proq xarakterli bo'lib boradi. Biroq, katta shaharlarning shaxsning eng katta individuallashuviga ta'sirining eng chuqur sababi — bu har doim to'g'ri bo'ladimi yoki yo'q — fikrimizcha quyidagilar hisoblanadi.

Muhokama. Zamonaviy madaniyatning rivojlanishi subyektiv ruhdan obyektiv ruh deb atash mumkin bo'lgan narsaning ustunligi bilan tavsiflanadi. Bu shuni anglatadiki til va jamiyatda, texnika va san'atda, fan va uy-ro'zg'or buyumlarida shunday ruh mavjudki, uning kundalik o'sishi uchun subyekt unchalik tez sur'atda bo'lmaydi va ko'pincha undan orqada qoladi. Agar biz so'nggi 100 yil ichida, obyektlar va bilimlarda, muassasalar va qulayliklarda o'zida mujassam bo'lgan ulkan madaniyatga e'tibor qaratsak va uni o'sha davrda alohida shaxslar erishgan madaniy muvaffaqiyatlar bilan solishtirsak ular o'rtasidagi farq juda katta bo'ladi. Ba'zi bir nuqtalarda, hatto shaxslar o'rtasida madaniyatning regressiyasini qayd etish mumkin. Bu bugungi kunda inson qadridan ko'ra narsa va buyumlarga o'chlikda namoyon bo'lmoqda.

G'arb faylasuflarining qarashlarida kam individualizm masalalari yorqin ifodasini topgan. V.G. Fedotova "Yaxshi jamiyat" nomli monografiyasida so'ngi vaqtda jamiyatda yuz bergan ijtimoiy o'zgarishlarga xamda kishilar hayotini, haqiqatan ham, yaxshilashi mumkin bo'lgan eng ma'qul muqobilliklar bilan birga davrimizda yuz berayotgan xatarning ortishi, global va cheklangan narsalar nisbatining o'zgarishi, umid qilinayotgan tinchlik o'rniga millatchilikning kuchayishi, cheklangan urushlar hamda terrorchilikning kuchayishini, g'arb jamiyatidagi chuqur qadriyatli o'zgarishlar vayronkor g'oyalar va buzg'unchi mafkuralar hayotning barcha sohalariga o'tkazayotgan salbiy ta'sirlarini yoritadi. U individuallashgan ommaviy jamiyatning asosiy belgisi, deydi u (garchi begonalashgan biroq, o'zaro bir-biriga o'xshash individlardan tashkil topgan ommani nazarda tutuvchi individuallashgan so'z birikmasi paradoksal bo'lib ko'rinsa-da) — individuallikni, shaxsni yaratmasdan individlashuv, faqat o'zi haqida o'ylovchi xudbin shaxsni shakllantirishdir. [4, 111]

Bu asosan kuchaygan mehnat taqsimoti va boylikka intilishning natijasidir, chunki bunday holat shaxsdan tobora ko'proq bir tomonlama ishni talab qiladi, bu esa o'zining eng yuqori rivojlanishida ko'pincha shaxsni butunlay o'ldiradi.

Amalda inson o'zi anglaganidan ham kuchliroq bo'lib, individuallashuv sabab arziyas darajaga tushib qoldi, asta-sekin barcha taraqqiyotni, barcha ma'naviyatni o'ziga jalb qiladigan ulkan obyektlar va kuchlar tashkiloti oldida chang zarrasiga aylandi. Natijada u moddiy qadriyatlar qo'lida qulga aylandi. Bularni bartaraf etishning birgina yo'li fikrimizcha muqaddas dinimiz buyurgan ishlarni og'ishmay bajarishdir. Shuni ta'kidlash kerakki, katta shaharlar bu madaniyatning asosiy maydoni bo'lib, u har bir narsadan ustun turadi. Bu yerda, binolar va ta'lim muassasalarida, texnika mo'jizalari va qulayliklarida, ijtimoiy hayot shakllarida va tashqi

davlat institutlarida, kristallangan, hissiz ruhning shunday ulkan massasi borki, aytish mumkinki, uning oldida insonlar mutlaqo ojiz xolga kelib qolmoqda.

Ta'kidlash joiz bunda bir tomondan, hayot inson uchun cheksiz oson bo'ladi, chunki har tomondan hayajon va qiziqishlar uning vaqtini va fikrlarini to'ldirish uchun keladi va bu uni doimiy ravishda oqimda ushlab turadi. Ammo, boshqa tomondan, shaxsning hayoti haqiqatan ham ko'proq shaxsiy bo'yoq va o'ziga xoslikni bostirishga moyil bo'lgan shaxsiy bo'lmagan mazmun va materiallardan iborat bo'lib qoladi. Shunday qilib, bu shaxsiyat qutqarilishi uchun eng katta o'ziga xoslik zarur. Bunda milliy qadriyatlar omili muhim o'rin tutadi.

Xulosa. Xulosa o'rnida aytish mumkinki biz individuallashuvni yoqlar ekanmiz jamiyatda milliy qadriyatlardan begonalashuv paydo bo'ladi. Odamlar o'rtasidagi o'zaro hurmat yo'qoladi. Ijtimoiy qatlamlar o'rtasida o'zaro tushunmovchiliklar kelib chiqadi. Bu jarayonlarning eng dahshatli tomoni ota-ona va farzand o'rtasidagi eng nozik munosabatlarga darz ketadi. Bir so'z bilan aytganda shaharlashuv madaniyatining ushbu omili xalqimiz an'analari va qadriyatlarini rivojlanishga zid hisoblanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoev Sh. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy baho. T.2. - T.: «O'zbekiston», 2018. - B.37.
2. Narbaeva T.K. Oila institutini mustahkamlashga innovatsion yondashuv - mamlakat taraqqiyotining muhim omili. Falsafa va xuquq 2018 y. - №2 B-3
3. Tashanov A. Vayronkor g'oyalar va buzg'unchi mafkuralar. T.; Turon zamin ziyo - 2015 y. B-110
4. Tashanov A. Vayronkor g'oyalar va buzg'unchi mafkuralar. T.; Turon zamin ziyo - 2015 y. B-111

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).